

Φωνή ορθού λόγου εν τη ερήμω

Είδα πριν μερικές μέρες την θεατρική παράσταση 'Θουκυδίδης ο Δραματικός' στο Υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης που ήταν μια ευχάριστη έκπληξη. Η αλήθεια είναι πως ως φανατικός αναγνώστης του Θουκυδίδη πήγα στο θέατρο με επιφύλαξη και περιέργεια, αναρωτώμενος όχι τόσο το πώς αλλά το τι από ολόκληρο το έργο θα μπορούσε να επιλεγεί και με τι κριτήρια για να αναπαρασταθεί θεατρικά.

Η έκπληξη ήταν μεγάλη και ευχάριστη από κάθε άποψη. Πέραν της αυτονομίας παιδευτικής αξίας της, ιδιαίτερα με εντυπωσίασε η επιλογή των αποσπασμάτων μέσω των οποίων μας παρουσιάστηκαν οι βασικές θέσεις του Θουκυδίδη έτσι όπως τις έχω αντιληφθεί ως μη ειδικός αναγνώστης (καθότι μηχανικός στο επάγγελμα). Επιπλέον η απόδοση του κειμένου από την ομάδα αυτών των νέων ταλαντούχων παιδιών, οι χορογραφίες, οι μουσικές επιλογές και συνολικά η σκηνοθεσία δικαίωσε το εγχείρημα πέρα για πέρα.

Δηλώνοντας λοιπόν εξ αρχής ότι δεν είμαι ειδικός και ζητώντας από τους ειδικούς να συγχωρέσουν τυχόν λάθη, θέλω πραγματικά να εξηγήσω τους λόγους που η παράσταση μου έκανε τόσο θετική εντύπωση.

Για μένα ο Θουκυδίδης μέσα στην ιστορία του λέει τρία βασικά πράγματα και τα τρία αυτά ειπώθηκαν μέσα στο ωριαίο έργο δίνοντας πραγματικά το στίγμα ολόκληρου του βιβλίου.

Το πρώτο έχει να κάνει με την ισορροπία δυνάμεων και την θέση του Θουκυδίδη ότι όταν η ισχύουσα ισορροπία δυνάμεων αλλάζει τότε προκαλείται πόλεμος. Δεν είναι τυχαίο ότι η παράσταση ξεκινά με αυτά τα λόγια *«Την αληθεστάτην πρόφασιν αφανεστάτην δε λόγω τους Αθηναίους ηγούμαι μεγάλους γιγνομένους και φόβον παρέχοντες τοις Λακεδαιμονίοις αναγκάσαι πολεμείν»* και στη συνέχεια αναπαριστά ένα χαρακτηριστικό περιστατικό, εκείνο της Εισβολής των Θηβαίων στην Πλάταια (431 π.Χ.).

Το δεύτερο σημαντικό που λέει ο Θουκυδίδης είναι ότι η ιστορία δεν εξελίσσεται ντετερμινιστικά καθότι ο ανθρώπινος παράγων είναι καθοριστικός και απρόβλεπτος. Εδώ η παράσταση σε ένα σπαραχτικό μοντάζ παράλληλης αφήγησης παρουσιάζει τον Επιτάφιο του Περικλέους σε αντιδιαστολή και τραγική ειρωνεία με την περιγραφή του λοιμού που ακολούθησε και σκότωσε και τον ίδιο τον Περικλή ένα χρόνο μετά. Νομίζω δεν θα μπορούσαν να έχουν διαλέξει καλύτερα αποσπάσματα για να αποδώσουν τόσο καθαρά (και όχι για να αποδομήσουν τον Περικλή) την δεύτερη αυτή σημαντική επισήμανση του Θουκυδίδη.

Τέλος, το τρίτο σημείο του Θουκυδίδη είναι ότι ο πόλεμος (και δη ο μακροχρόνιος) αφαιρεί το επίχρισμα πολιτισμού που έχει δημιουργήσει ο άνθρωπος και φέρνει στην

επιφάνεια την κτηνώδη φύση του. Διόλου τυχαία λοιπόν το τρίτο μέρος ξεκινά με αυτά περίπου τα λόγια «ο πόλεμος όμως στερώντας από τους ανθρώπους την ευκολία της καθημερινότητας τους διδάσκει την βία και εξομοιώνει την οργή τους με την ζωώδη αγριότητά του». Για να μας αναπαραστήσει στη συνέχεια δυο τραγικά περιστατικά του πολέμου που τεκμηριώνουν την παραπάνω άποψη, την Στασίαση των Κερκυραίων (425 π.Χ.) και την Άλωση της Μήλου (416 π.Χ.) που έληξαν με τον πιο αποτρόπαιο και βίαιο τρόπο.

Ζώντας σε μια εποχή που κυριαρχεί ο ρηχός, δημοσιογραφικός και συνθηματολογικός πολιτικός λόγος, το να ακούει κανείς μια ιστορική αφήγηση που βασίζεται στην σοβαρή τεκμηρίωση, την ακρίβεια, την ψύχραιμη προσέγγιση και τον ορθό λόγο δεν είναι απλώς ευχάριστο, είναι πολύτιμο και παρηγορητικό και από μόνο του μια πράξη αντίστασης στον ευτελισμό της σκέψης, του λόγου και της δημοκρατίας μας.

Μακάρι την παράσταση να δουν όλοι οι μαθητές που τον Θουκυδίδη τον γνωρίζουν μόνον ως δύσκολο αρχαίο κείμενο, στριφνή σύνταξη και επικίνδυνο άγνωστο θέμα στο μάθημα των αρχαίων ελληνικών. Είμαι βέβαιος ότι θα ξαφνιαστούν και θα γοητευθούν και ενδεχομένως κάποιοι να πιάσουν και να το διαβάσουν. Αν συμβεί αυτό η αξία αυτής της παράστασης θα είναι ανεκτίμητη.

Μιχάλης Σαραντινός (Οκτώβριος 2016)